

Valtiovarainministeriölle

Viite: Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö 10.3.2021 (VN/6761/2021)

Lausunto ehdotuksesta valtion kiinteistöstrategiaksi 2030

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta valtioneuvoston periaatepäätökseksi koskien valtion kiinteistöstrategiaa 2030. Toimitiloja koskevat kysymykset on rajattu työn ulkopuolelle, mutta kuten kiinteistöstrategiassa todetaan, kiinteistöstrategiaa ja toimitilastrategiaa on arvioitava tarvittaessa yhtenäisenä kokonaisuutena.

Korkein oikeus on tarkastellut kiinteistöstrategialuonnosta ja työryhmän mietintöä tuomioistuinten käytössä olevien rakennusten kannalta ja toteaa lausuntonaan seuraavan.

Strategialuonnoksessa on perustellusti nostettu yhtenä ajankohtaisena teemana esille kokonaisturvallisuus, johon kuuluu sekä valtakunnan ulkoinen että sisäinen turvallisuus. Sisäinen turvallisuus on kuitenkin ymmärretty selvityksessä lähinnä fyysisenä turvallisuutena, vaikka huomioon pitää ottaa myös yhteiskunnallinen turvallisuus.

Tämä lähtökohta todetaan myös valtioneuvoston periaatepäätöksessä yhteiskunnan turvallisuudesta (PLM/2017/58) kohdassa, jossa käsitellään sisäistä turvallisuutta yhteiskunnan elintärkeänä toimintona (s. 19 ja 39): ”Väestön oikeusturvasta ja perustuslain suomista oikeuksista huolehditaan kaikissa

tilanteissa turvaamalla riippumaton oikeuslaitos ja oikeusvaltioperiaate. Tämä vahvistaa ja kasvattaa turvallisuuden tunnetta ja luottamusta viranomaisiin.”

Suomalainen yhteiskunta rakentuu demokratialle ja oikeusvaltioperiaatteelle, jotka on ankkuroitu perustuslakiin. Valtion kiinteistöjen omistuksessa ja hallinnassa sekä toimitilojen suunnittelussa ja käytössä on otettava huomioon myös nämä periaatteet, taloudellisen tehokkuuden tavoittelun ja muiden näkökohtien lisäksi. Yhteiskunnallisten tavoitteiden kannalta ei ole yhdentekevää, millaisissa rakennuksissa yhteiskunnan keskeiset instituutiot toimivat. Erityisesti näinä aikoina, kun demokratiaa ja oikeusvaltiota haastetaan eri puolilla maailmaa, on erityisen tärkeää huolehtia niiden ylläpitämisestä ja tukemisesta myös rakennusten ja toimitilojen osalta.

Oikeusvaltion keskeinen elementti ja oikeusturvan viimekätinen tae ovat riippumattomat tuomioistuimet. Valtiollisten tehtävien jakoa koskevan perustuslain 3 §:n mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuimina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Ylimpien tuomioistuinten tehtävistä ja muista tuomioistuimista säädetään tarkemmin perustuslain 9 luvussa. Tuomiovallan käyttö on valtiovallan ydintehtäviä, jonka hoitaminen ei saa missään oloissa häiriintyä. Tuomioistuinten valtakunnallista keskushallintoa hoitaa nykyisin itsenäinen Tuomioistuinvirasto, joka perustettiin viime vuoden alusta lukien muun ohella vahvistamaan tuomioistuinlaitoksen rakenteellista riippumattomuutta.

Tuomioistuimilla on siis valtiosääntöinen erityistehtävä, riippumaton tuomiovallan käyttö, ja ylimmät tuomioistuimet kuuluvat ylimpiin valtioelimiin. Tämän on heijastuttava myös siihen tapaan, miten tuomioistuinten käytössä oleviin rakennuksiin ja toimitiloihin suhtaudutaan. Tuomioistuinten rakennusten ja toimitilojen on osaltaan kunnioitettava ja tuettava tuomioistuinten riippumattomuutta ja keskeisen yhteiskunnallisen tehtävän hoitamista. Kyse ei ole pelkästään tosiasiallisesta toiminnallisesta riippumattomuudesta, vaan myös siitä, miltä tuomioistuimet näyttävät ulospäin suurelle yleisölle. Oikeusvaltio

yleensä ja tuomioistuinten toiminta erityisesti edellyttää, että se nauttii suuren yleisön luottamusta. Tämän luottamuksen ylläpitämisessä ja tukemisessa oma merkityksensä on myös sillä, millaisissa rakennuksissa ja toimitiloissa tuomioistuimet toimivat. Tuomioistuinten rakennuksilla on vahva symboliarvo yhteiskunnassa.

Oikeusvaltiossa olisi mahdoton ajatus esimerkiksi, että tuomioistuin toimisi yhteis- ja monikäyttötiloissa vaikkapa syyttäjänviraston, poliisilaitoksen taikka jonkin valtion hallintoviranomaisen kanssa, joka saattaisi sitten olla asianosaisena ja yksityisen kansalaisen tai yrityksen vastapuolena jossakin tuomioistuimessa käsiteltävässä oikeudenkäynnissä. Lisäksi on todettava, että jokaisella on perusoikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, johon kuuluu suullinen pääkäsitely erityisesti käräjäoikeuksissa, eikä etätyö siten ole tuomioistuintyössä mahdollista samassa laajuudessa kuin mahdollisesti hallintoviranomaisten työssä. Samalla tuomioistuinten rakennuksissa on toteutettava myös tuomioistuinten henkilökunnan ja niissä asioivien fyysinen turvallisuus, johon saattaa nyky-yhteiskunnassa kohdistua aiempaa enemmän uhkia.

Suomalaiset tuomioistuinrakennukset ovat jo perinteisesti olleet yleensä vaatimattomia ja helposti lähestyttäviä, eikä muualta Euroopasta tuttuja oikeuspalatseja esiinny. Kuitenkin jotkin tuomioistuimet työskentelevät jo vanhastaan kiinteistöissä, joilla on myös korvaamatonta historiallista ja kulttuurihistoriallista arvoa. Tällaisia ovat esimerkiksi vanhojen Turun ja Vaasan hovioikeuksien talot, samoin kuin korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden talot, kuten myös eräiden käräjäoikeuksien talot. Korkeimman oikeuden rakennuksen vanhimmat osat ovat vuodelta 1816, ja rakennuksen Pohjoisesplanadin puoleinen osa on suojeltu.

Erityisesti korkeimman oikeuden sijainti tasavallan presidentin linnan vieressä symboloi samalla tuomiovallan käytölle oikeusvaltiossa kuuluvaa korkeaa arvostusta. Tuomioistuimilla ja erityisesti korkeimmilla oikeuksilla on myös vilkasta kansainvälistä yhteistyötä, ja korkeimman oikeuden talossa on

mahdollista ottaa asianmukaisesti vastaan minkä tahansa valtion ylimpien tuomioistuinten edustajat. Korkeimman oikeuden käytössä olevan kiinteistön omistaa Senaatti-kiinteistöt, jonka kanssa yhteistoiminta on ollut hyvää.

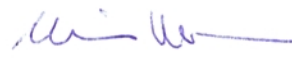
Yhteenvedona korkein oikeus katsoo, että edellä mainittujen näkökohtien tulisi ilmetä hyväksyttävästä valtion kiinteistöstrategiasta. Ensinnäkin kokonaisturvallisuuden kuuluu myös demokratian, oikeusvaltion ja muun yhteiskuntajärjestyksen ylläpitäminen ja tukeminen. Toiseksi ainakin keskeisten tuomioistuinten käytössä olevien rakennusten tulee kuulua valtion strategiseen kiinteistövarallisuuteen. Kolmanneksi myös mahdollisesti käyttökiinteistöihin kuuluvien tuomioistuinrakennusten omistamisessa, hallinnoinnissa ja kehittämisessä on otettava huomioon tuomioistuinten yhteiskunnallisen aseman ja tehtävien erityispiirteet.

Tuomioistuinlaitoksen tai yleisemmin oikeuslaitoksen näkökulma ei ole ollut hankkeessa edustettuna, kun ohjausryhmässä tai sihteeristössä ei ole ollut tuomioistuinten, Tuomioistuinviraston eikä oikeusministeriön edustusta.

Asetettavassa neuvottelukunnassa tuomioistuinlaitoksen tulisi olla edustettuna tai ainakin kuultavana.

Tatu Leppänen
Presidentti

Wilhelm Norrman
Kansliapäällikkö